

21e Colloquium Neerlandicum Nijmegen, Nederland • 22-26 augustus 2022

Submission 25

Socialistische transnationaliteit en de transfer van Nederlandstalige literatuur

Wilken Engelbrecht^{1, 2}, Paweł Zajas³, Anita Srebnik⁴, Jelica Novaković-Lopušina⁵, Benjamin Bossaert⁶

¹ Univerzita Palackého, Katedra nederlandistiky FF, Olomouc, Tsjechië

² Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Katedra Języka Niderlandzkiego IJ WNH, Lublin, Polen

³ Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Zakład Studiów Niderlandzkich I Południowoafrykańskich WA, Poznań, Polen

⁴ Univerza v Ljubljani, Oddelek za germanistiko, z nederlandistiko in skandinavistiko FF, Ljubljana, Slovenië

⁵ Univerzitet u Beogradu, Katedra za Germanistiki, Nederlandistika FF, Belgrado, Servië

⁶ Univerzita Komenského, Katedra germanistiky, nederlandistiky I škandinavistiky FiF, Bratislava, Slowakije

Hoewel het aantal vertalingen in Oost-Centraal-Europa en de Balkanlanden in de periode 1945-1990 enorm toenam, is deze regio in werken die zich bezighouden met transfer van Nederlandstalige literatuur goeddeels buiten beschouwing gebleven. De talen uit deze regio zijn nu eenmaal voor de meeste onderzoekers uit het Westen onbegrijpelijk. Dat deze landen destijds tot de socialistische 'Tweede Wereld' behoorden speelt ook een rol. Wie zich echter verdiept in wat er in dit gebied aan Nederlandstalige literatuur werd vertaald, zal merken dat de vertalers en uitgeverijen een vrij representatief beeld van die literatuur aanboden.

Naast het in de periode 1945-1990 goeddeels geldende formele paradigma van het Socialistisch Realisme was daarbij van invloed wat er in de DDR werd uitgegeven. **Paweł Zajas** gaat hier in zijn lezing *Nederlandse literatuur tussen de DDR en Oost-Europa* op in. Hij bekijkt transnationale banden tussen het literaire systeem van de DDR en literaire instellingen van het Oost-Europese blok met betrekking tot de transfer van Nederlandstalige literatuur. Een presentatie van het raamwerk van socialistische literatuurplanning toont, hoe sinds de tweede helft van de jaren vijftig een dicht netwerk van centralistisch georganiseerde culturele relaties werd ontwikkeld. De actoren in het Oost-Duitse literaire veld speelden in deze transnationaliseringsprocessen een belangrijke rol.

In *Joegoslavië – een geval apart* gaan **Jelica Novaković-Lopušina** en **Anita Srebnik** in op de situatie in Joegoslavië dat een aparte plaats innam binnen de gemeenschap van socialistische landen. Verschillen uitten zich vooral na de breuk met Stalin in 1948 en de definitieve afschaffing van het centrale censuurorgaan Agitprop in 1952. Daarna speelde bij de keuze van de te vertalen werken eerder de autocensuur van hoofdredacteuren, uitgevers en vertalers een rol. Daarbij waren ook de talige, culturele en confessionele verschillen binnen Joegoslavië zelf van belang. Dat houdt in dat er naast socialistische ideologie ook andere factoren doorwerkten zoals religieuze gevoelens, het nationalisme en een grotere openheid voor westerse invloeden dankzij de mogelijkheid van persoonlijke contacten.

In de laatste bijdrage *Transnationaliteit in de Tsjechoslowaakse Socialistische Republiek* behandelen **Wilken Engelbrecht** en **Benjamin Bossaert** het na 1948 vrij strikt socialistische Tsjechoslowakije. De transfer van buitenlandse (en dus ook Nederlandstalige) literatuur was na 1949 uitsluitend mogelijk via het agentschap DILIA dat de vertaalrechten voor buitenlandse literatuur beheerde en ook alle communicatie met buitenlandse uitgevers deed. Op de achtergrond speelde bovendien het geheime censuurorgaan HSTD een beslissende rol. Vooral na 1968 kreeg de Slowaakse tak van de Communistische Partij en daarmee ook de Slowaakse afdeling van DILIA, omgedoopt in DILIZA (later LITA) een mogelijkheid om afwijkende accenten te plaatsen. In de lezing wordt ingegaan op de specifieke drievoudige rol van de Tsjechische vertaalster Olga Krijtová en haar Slowaakse collega Júlia Májeková als personen die boeken ter vertaling voorstelden, vertaalden en recenseerden. Voorts worden de netwerken van uitgeverijen en invloedrijke tijdschriften onderzocht. Tot slot komt ook de theoretische basis van het literair vertalen aan bod, waarbij vertaaltheoretici uit Tsjechoslowakije (Jiří Levý en Anton Popovič) contact onderhielden met vertaalwetenschappers uit de Lage Landen.